

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 28 ՄԱՅԻՍԻ 1860

ԹԻՒ 624

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 28 ՄԱՅԻՍԻ

ՔԱՆԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Լ՛ըրոյալի քաղաքական հորիզոնը ամենին յստակ չէ. այլ ընդհանրապէս անոր վրայ թանձրամած ամպեր կը տեսնուին. որոնք կրնան փոթորիկ ծնանիլ. այսու ամենայնիւ տէրութեան խոհանուրիւնը մեծ յոյս և երաշխաւորութիւն կուտայ մեզ թէ աշխարհիս ընդհանուր խաղաղութեանը վնաս մը պիտի չըլլայ:

Սիկիլիայի խռովութիւնը երթալով կը ծանրանայ. թէ պէտէ հասած լուրերը հակասական են միշտ, այսու ամենայնիւ չեմք կրնար ուրանալ թէ այս ապստամբութիւնը խիստ շատ կուտայ կիցներ ունի և մեծ տէրութիւնները իրենց բարոյական օգնութիւնը չեն մերժեր անորմէ. գուցէ ծածուկ կերպիւ նպաստամատոյց ևս կը ըլլան Սիկիլիայի անկախութեանը, զոր կարի պալտի զօրապետը զից ազնաբար կաշխատի ձեռք բերելու:

Լ՛եւրոպ կը համարիմք յիշելու այս տեղ զհակահոլութիւնը զոր Լ՛նգլիան և Գաղղիան ունին ընդդէմ Լ՛աթոլի կառավարութեան, որուն շատ անգամ բարեկամօրէն խրատ տուին՝ որպէս զի ժամանակիս պահանջմանը հետեւելով, սահմանադրական հաստատութիւններ հիմնադրէ իւր տէրութեանը մէջ՝ քոհ ընելու համար զժողովրդները: Բայց Լ՛աթոլի թագաւորը ամենին չուզէր ուղղութիւն մատուցանել յիշեալ մեծ տէրութեանց խոհական խրատոցը, և կերպիւ մը պատճառ տուաւ այս ապստամբութեան ծագելուն:

Բստորում մաս օրերս Լ՛րեւելեան խնդիրը նորէն յուզուեցաւ: Լ՛ըրոյի մէջ և լրագրութիւնները, իւրաքանչիւր իւր կարծեացը համեմատ, գանազան կերպիւ կը խօսին անոր վրայօք, արժան կը համարիմք, մեր ընթերցողաց միտքը հանդարտեցնելու համար, հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնը հաղորդել անոնց. զոր քաղաքիս Լ՛նթաթիւ լրագիրն ալ հրատարակած է:

Լ՛նգլիոյ ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ, որ Դ 4-16 մայիսի, միտքը Լ՛ըր պատգաւաւորը արտաքին գործոց պաշտօնէին այս հարցումը ըստ, «Կառավարութիւնը արդեօք տեղեկութիւն մը ունի՞. քանզի կրնայ թէ Ռուսիան մեծ զօրաբանակ մը ժողովէր է Բրուտ գետին եզերքը և թէ թուրքաստանը զօրաբանակ մը յուզարկած է ի Վիսին, գիտելու համար: Եւ անգղիական օրագրէ մը հրատարակուած լրոյն համաձայն տեղեկութիւն մը ընկալած կառավարութիւնը, այսինքն թէ Բորգա չաքոֆ իշխանը՝ տէրութեանց երեսփոխանները ի ժողով գումարելով Լ՛նգլիոյ արդէ մէջ զուգորդէր է անոնց թէ թուրքաստանի մէջ գտնուող քրիստոնէից կացութիւնը օր ըստ օրէ ևս առաւել անտանելի կը ըլլայ և թէ Ռուսիան կը յուսայ տէրութեանց գործակցութիւնը ձեռք բերել, այս բոլորն վրայօք ազդարարութիւններ ընելու համար թուրքաստանի:

Լ՛ըրտ Նոհն Ռասել հետեւեալ կերպիւ պատասխանեց այս հարցմանը:

«Ի պատասխանի հարցման արժանայարգ ազնուականին, կըսեմ թէ Լ՛որին Վեհափառութեան կառավարութիւնը ամենին լուր մը չունիաւ թէ Ռուսիան մեծ զօրաբանակ մը ժողոված է Բրուտի եզերքը կամ թէ օսմանեան կառավարութիւնը զօրաբանակ մը յուզարկած է ի Վիսին: Բայց ի մասին միւս խնդրոյն, նամակ ընկալայ սըր Նոհն Բրեմսթեն, որ վեհափառ

թագաւորին գետնան է ի Բեդրոպուրի, և մանաւրդ զրեթէ կը հաստատէ զուրը զոր տուաւ յիշեալ արժանայարգ ազնուականին: Եւ յաւելում թէ վեհափառ թագաւորին փարիզ նստող գետնանէն ևս նամակ մը ընկալայ, որով կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր տեսութիւն մը ըրեր է մօսիւ թուրքիէն հետ, որ այս խնդրոյն վրայօք խօսելով զուգորդէր է թէ, եթէ հարկ ըլլայ գործելու, այսինքն ազդարարութիւն մը ընելու, իւր կարծիքը այն է, թէ Ռուսիան պէտք չէ որ մինակ կամ միայն Գաղղիոյ հետ ընէ այս ազդարարութիւնը. այլ հարկ է որ հինգ մեծ տէրութիւնները միաբանութեամբ գործեն:

Լ՛րեւելեան խնդրոյն վրայօք դարձեալ հետեւեալ տեղեկութիւնը կուտայ Լ՛նթաթիւ լրագիրը: Լ՛յս տեղեկութիւնը՝ Լ՛նթաթիւ լրագրէն առնելով, կը գտնուի մեր ընթերցողաց առջև:

«Ռուսաստանէն՝ յուզուած Լ՛րեւելեան խնդիրը կերէի թէ նոր տեսիլ մը կը նշուի. որ է զի մակալութեանց տեսիլը: Սուլթանին գետնանը որ ի փարիզ, օտար տէրութեանց քով եղած ամեն օսմանեան գետնաներուն ի Կ. Պօլսոյ յուզարկուած ընդհանուր հրահանգաց համեմատ վարուելով, բողոքեց, մայիսի 10-22ին՝ ձեռք մօսիւ թուրքիէն, ընդդէմ քննութեան առաջարկութեանը, որ յառաջ բերուած է Ռուսիոյ տէրութեանէն և որուն նպատամատոյց կը ըլլայ Գաղղիան: (Օսմանեան կառավարութիւնը յառաջ կընէր ի նպատակ իւր բողոքոյն, ըստ իրաւանց՝ 1856ին եղած գաղտնագրութեան իննէրորդ յօդուածը, և գործնականին նկատմամբ, զի նոր առջև կը գտնէր որ պիտի ըլլայ Ռուսիան իշխանութեանը, եթէ կառավարութիւնը թուլտայ որ այս օրինակ քննութիւն մը ի գործ դրուի (Լ՛յսինքն այս քննութիւնը՝ ոչ միայն հակառակ է, կըսէ, դաշնագրութեան իննէրորդ յօդուածոյն, այլ և վնասակար է օգտնաւորութեան Ռուսիան օրինաւոր իշխանութեանը):»

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾ ԵՊԱՐԳՈՍԻ

Օգոստոս Եպիսկոպոս Սուրբ Երանգեղոս Մեծ Եպարգոսի բարձր պաշտօնը դարձեալ բարձր պատիւ Բարդուղէ Մեհմէտ փաշային յանձնել փոխանակ Մեհմէտ Ռիւշտի փաշային, որուն տակաւին նոր պաշտօն մը չորուեցաւ:

Լ՛յս փոփոխութեան վերաբերեալ կայսերական հրովարտող ամսույս 16ին կտրուեցաւ Բարձրագոյն Գուռը, ուր ժողովուած էին տէրութեան բոլոր նախարարները և գլխաւոր պաշտօնատարները:

Մայիսի 17ին կայսերական ուրիշ հրովարտակ մը ևս, սովորական հանգիսի կարգացուեցաւ Բարձրագոյն Գուռը: Լ՛յս հրովարտական օգոստոս Եպիսկոպոս Սուրբ Երանգեղոս Մեծ Եպարգոսին որ փութով ճամբայ ելլէ և Բուսիլի կողմերը բնակող իւր հպատակաց կացութիւնը քննէ և հարկաւոր եղած բարեկարգութիւնները հաւատարմէ: Մեծ Եպարգոսին բացակայութեան ժամանակը այս բարձր պաշտօնը բարձրագոյն Եպիսկոպոս փաշան պիտի վարէ, ըստ կայսերական հրովարտակին, գալմաքամի անուամբ:

Վեհափառ Սուրբ Երանգեղոսի հրահանգը համեմատ, բարձրագոյն Բարդուղէ Մեհմէտ փաշան ամսույս 20ին Սուրբ Եպիսկոպոս Երանգեղոսի պատերազմական շոգեհաւով միկնէցաւ Վուռնա երթալու, ուր ի կողմէն բերկու շոգեհաւ գործէ թնեւոր: Լ՛որին Բարձր

ութիւնը, Վառնայէն Շուքա, Սոփիա և Նիշ պիտի երթայ և այս կողմանց քաղաքական կառավարութիւնները քննելով, նահանգական ժողովները պիտի բարեկարգէ, նոյն ժողովոց մէջ՝ նախագահ պիտի նստի այն տեղուները եղած ժամանակը, և առանց կրօնական տարբերութեան օսմանեան հպատակաց օրինաւոր գանձատներուն ուղղութիւն պիտի մատուցանէ: Լ՛յս ժողովները բաղկացեալ պիտի ըլլան իւրաքանչիւր քաղաքին կառավարիչէն և բնակաց գլխաւորներէն, թէ մահմէտական է եղեր և թէ քրիստոնէայ: Մեծ տէրութեանց հիւպատոսները ևս, կըսէ Եպիսկոպոս Սուրբ Երանգեղոս, պիտի կրնան ներկայ գտնուիլ այս ժողովոց մէջ, բայց ըլլալու որոշմանց վրայօք քուէ տալու իշխանութիւն պիտի չունենան:

Բարձրագոյն Մեծ Եպարգոսին ուղեկից եղան բազմութիւն պաշտօնատարներ. որոց մէջ քրիստոնէայք ևս կը գտնուին. որպիսի են Լ՛րեւելեան Եպիսկոպոս Տատեան, Գաբրիէլ Էփէնտի, Սուրբ Պէյ, քիւ Ֆոթիատէս, և այլն:

Լ՛որին Բարձրութեան մեկնելու օրը Լ՛նգլիոյ գետնանը և Գաղղիոյ գետնանը դատ դատ մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը ունեցան Մեծ Եպարգոսին հետ:

Երանգեղոս Սուրբ Երանգեղոս Սուրբ Երանգեղոս
«Եպարգոսի Գուռ»:

Վնասապատիւ տէր Սարգիս արքեպիսկոպոս նորընտիր Գառիբալդէ կոստանդնուպոլսոյ ուղեկցութեամբ ազգային հրաւիրակաց և սովորական հանգիսի յիշեալ մայրաքաղաքը հասնելէ ետեւ, մայիսի 14ին շաբաթ օրը ընկերութեան ազգային երեւելեաց և բազմութիւն եկեղեցականաց, Բարձրագոյն Գուռը գնաց և արտաքին գործոց վեհափաշ պաշտօնէին ներկայանալով ընկալաւ, ըստ սովորութեան, զպաշտօնական հաւատարմութիւն իւր հոգեւորական բարձր թաղութիւն: Լ՛որին Սրբազնութիւնը Բարձրագոյն Գուռէն գառնալուն, ուղղակի Գուռաբուրի մայր եկեղեցին գնաց, ուր բազմութիւն ժողովուրդ հաւաքուած էին և մեծ ջերմեւանդութեամբ կը սպասէին սրբազան Զօր պատրիարքական օրհնութիւնները ընդունիլ:

Վնասապատիւ Գառիբալդէ, որուն սիրտը շորժած էր անանելով իւր հոգեւոր սրբուհ ջերմեւանդ սերը և համակրական զգացումները, իւր առաքելական սուրբ օրհնութիւններովը և բարեմաղթութիւններովը միխթարեց զանոնք, ի սէր և ի միաբանութիւն յորդորելով ամենքը և յետ այնորիկ պատրիարքական տարուեցաւ սովորական հանգիսի և խուռն բաղմութեամբ:

Գառիբալդէ պաշտօնը թէպէտ ըստ ինքեան միշտ ծանր է, բայց տարակոյս չկայ թէ ազգին այժմեան վիճակին մէջ ևս առաւել դժուար է այս բարձր պաշտօնին գործադրութիւնը: Աւտի լ՛որին Սրբազնութիւնը, օգնականութեամբ Տեառն և իւր բնական խոհամեծեմամբ ու գործունէութեամբը եթէ յաջողու ըլլայ, ինչպէս որ կը յուսամք, հիմնական երկպառակութիւնը դադրեցնելով, ազգային կանոնադրութեանը հաստատութիւն տալ, մեծ իրաւունք պիտի ստանայ Զայց ազգին անկեղծ երոխտագիտութեանը վրայ և ազգային պատմութիւնը ոսկի գիրքով պիտի արձանագրէ անանապատիւ տէր ՍԱՐԳԻՍ պատրիարքին անունը, իբրեւ գլխաւոր բարեբար լ՛ըրին:

— Կոստանդնուպոլսոյ Զուռնայ պատրիարքին հրամարուելուն, կամ հրամարուելու պարտաւորութիւնը:

Հորուհուրն զանազան պատճառներ՝ կուտան . որոցմէ մէկն ալ Պրուսայի Զուռաց առաջնորդին համար ըրած կուսակցութիւնը կամ պաշտպանութիւնն է : Զայտնի է որ Պրուսայի Զոյն ժողովուրդը երկու տարիէ ՚ի վեր կը դառնա տիրիւր առաջնորդին դէմ՝ և կուզէ որ փոխեն զնա . բայց կոտանդնուպօլսոյ պատրիարքին մինչև ցայսօր անոնց խնդիրը ՚ի գործ չգրաւ :

Այս խնդրոյն վրայօք յիշեալ մայրաքաղաքէն այսպէս կը գրեն Իզմիրի Լիբարտալ քաղաքոյն .

«Պրուսայի Զոյն բնակիչները տեսնելով թէ իրենց խնդիրը առանց գործադրութեան կը մնայ, կոտանդնուպօլսոյ Ռուսաց գեապանին գացին և իրաց վիճակը իմացնելով, աղաչեցին զնա որ երկու Ռուս քահանայ յուղարկէ Պրուսայի նա հանգը առ ՚ի կառավարել այս թեմը և հաղորդութիւն տալ իրենց . բանդի երկու տարիէ հետէ զոյնուած են եղեր սուրբ հաղորդութենէ ՚ի պատճառս երկպառակութեանն որ կը տիրէ ՚ի մէջ եպիսկոպոսին և ժողովուրդեանն : Ռուսաց գեապան Լապանօֆ իշխանը ընդունեցէ , կը սեն , անոնց առաջարկութիւնը , ՚ի գիպուածի որ իրենց վերջին աղաչանքը ընդունուելու չըլլայ Պատրիարքէն : Այս ամեն գէպքերը պատճառ եղան , որ Զուռաց պատրիարքը իր ճշգրտեալ տայ , և այս հրաժեշտը ընդունուեցաւ Բարձրագոյն Վանէն » :

Վարձարան աշխատի Միջագիւղ :

Կոտանդնուպօլսոյ Միջագիւղի օրիորդաց վարժարանը , որուն անձամբ այցելութիւնը երկու բերկրութիւնը ունեցանք Կոտանդնուպօլսոյ եղած ժամանակին , բաւական բարեկարգութեամբ կը յառաջանայ : Հաղիւ թէ տարի մը կայ , որ այս ազգային ուսումնարանը հաստատուեցաւ ու անոր վերադասութիւնը նոյն գեղին բնակիչ հայկազուն վեց աղին տիրաց յանձնուեցաւ : Այս տիկիները առայժմ բարեկարգութեամբ կը գործ կը գնեն իրենց պաշտօնը :

Յիշեալ վարժարանին մէջ բաց ՚ի հայկաբա նութիւնէ և ՚ի համառօտ քրիստոնէական վարդապետութենէ , գաղղիներէն դաստառութիւնն ևս կայ . և այս դարը յանձնուած է գաղղիացի պարկեշտ և ուսումնական տիկնոջ մը . որ առաւօտէն մինչև երեկոյ այնտեղ կը մնայ և օրիորդաց համեստ վարուցը և բարեկրթութեանը վրայօք հոգ կը տանի : Ասիականութեան և ձեռագործ ուրիշ աշխատանքներէն համար ևս յատուկ վարժապետութիւն մը սահմանուած է :

Վահերտուհեաց թիւր առայժմ 70ի չափ է , և անոնք որ միայն հայերէն կը սովորեն՝ ամիսը 40 դրէ կը վճարեն . իսկ անոնք որ գաղղիերէն գաստառութեան ալ կը հետեւին , ամիսը 50 դրէ : Յիշեալ աշակերտութիւններէն տասը հոգիի չափ օրով չքաւոր ծնողաց դաւաններ են , ձրի կուտանին . այսինքն անոնց իւրաքանչիւրին ամսական մէկ մէկ ազգասէր մեծարգոյ անձն յանձնառու եղած է վճարելու . յայտնի է որ յորդորանք յիշեալ վերադասութեան տիկնոջ :

Տարակոյս չկայ թէ Միջագիւղի օրիորդաց վարժարանին այժմեան բարեկարգ վիճակը մեծ միջթարութեան և բերկրութեան պատճառ պիտի ըլլայ մեր յորդոյ ընթերցողաց : Ուստի կը բարեմաղթեմ որ այս միջթարութիւնը մշտապէս ըլլայ յիշեալ վարժարանին բարեկարգութիւնը շատ ժամանակ հաստատուն պահուելով , շնորհիւ մեծարգոյ տիկնոջ , որոնք բարեկարգ խանձ ոգւով յանձնառու եղած են այս ծանր և աշխատալի պաշտօնին :

ԿՈՒՄԿԱ ԿԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻ

Այս անունով , ութամալ հինգ թերթէ կամ 80 էրեսէ բաղկացեալ բանասիրական ամսական տրմի կը հրատարակուի ՚ի Տիֆլիս ներկայ տարւոյս յունվարի 1էն սկսեալ , ՚ի տղարանի յարգոյ պարտնաց Վարդիէի Մեքենայէն և Համբարձումայ Լիբրարիէն :

Յիշեալ ամսագրին առջի երեք տետրակները ընկալած և աչքէ անցուցինք . որոց մէջ ուրիշ օգտակար յօդուածներ ՚ի զատ , ազգային խնդրոց և ազգային դաստիարակութեան վրայօք

խորհրդածութիւններ հրատարակուած են : Այս վերջին խնդիրս ծանրակիւն և զգուշաւոր քննութեան արժանի բան մը ըլլալով , կը փափաքէինք որ ազգային ուսումնականներէն և փորձառու անձինքներէն ոմանք իրենց կարծիքը և դատողութիւնը հրապարակաւ յայտնեն ՚ի մասին յիշեալ խորհրդածութեանց :

Կուենի Հայոց աշխարհի կոչուած ամսագրին տարեկանը 8½ քարպովանց է :

Ահա տիկ Մարտեան Վաւորական ընկերութեան պայմանները , որոց հրատարակութիւնը խոստացանք մեր նախընթաց թերթով :

Յօդուած . Ա .

Մարտեան . առևտրական ընկերութեան հաստատուն տեղումները պիտի ըլլան առայժմ Կոտանդնուպօլսոյ , և Լիզզիկ Լոնտրա ու Մանչեսթըր քաղաքները , և գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ յանձնարարութեամբ (գովարտելով) գործ տեսնել , և ընկերութեան հաշուին՝ առևտրական ձեռնարկութիւններ , և փոխանակաբանական գումարներ գործէն ընել :

Յօդ . Բ . Ընկերութեան գրամագլուխը մինչև յիսուն հազար լիրա սթէռլին ըլլալ որոշուած է , հազար բաժիննէ բաղկացեալ , մէկ բաժինը յիսուն լիրա Լիզզիկ . բայց առայժմ 300 բաժինն աւելի ստորագրուած ըլլալով , 1860 մալ յիսի մէկէն գործողութեան պիտի սկսի . անկից վերջը գրովները՝ բաժինին մէկ մէկ լիրա ամեն ամիս աւելի վճարելու ըլլան նէ՝ պիտի ընդունվին , թէ որ մինչև վերջը 1000 բաժինի չընկնուի ալ նէ , բաժին տալը գաղղիներէն չըլլայ : Երբան բաժին եղած ըլլայ նէ , ընկերութիւնը այնքանով յառաջ պիտի երթայ , կամ թէ այն ժամանակի հարկին նայելով՝ Ընկերութեան օգուտը ինչպէս պահանջելու ըլլայ նէ , խնամակալաց մնայուն ժողովը այնպէս պիտի տնօրինէ :

Յօդ . Գ . Ընկերութիւնը՝ բաժանորդական առանձին Ընկերութեանց կանոններուն համեմատ «պայմանագրի» կըրպիւ պիտի ըլլայ , որով՝ բաժանորդներն իրենց ներկայացուցած գումարէն աւելին երաշխաւոր չեպիտի ըլլան :

Յօդ . Դ . Բաժանորդները մեր ազգայիններէն պիտի ըլլան , և 1էն մինչև 50 բաժին պիտի կարենան ստորագրուիլ . գուրսի երկիրներէն ալ Հայագի բաժանորդներ պիտի ընդունվին :

Յօդ . Ե . Մեն ստորագրուած բաժիններուն հարկերին քանը կանխիկ և քանը՝ 1860

1 , քանը	1 , քանը	1 , քանը
1 , պիտի վճարվին , իսկ անկէ ետքը	1 , պիտի վճարվին , իսկ անկէ ետքը	1 , պիտի վճարվին , իսկ անկէ ետքը

Յօդ . Զ . Երկրորդ և հինգերորդ յօդուածներուն համեմատ՝ երբ որ բաժին տալը դադրի , թէ որ կամը ունեցող ըլլայ , իր բաժինը կընայ վաճառել , բայց՝ միայն ազգայիններու , այս պարագային մէջ՝ իր բաժինը ծախողը ընկերութեան տնօրէններուն և խնամակալաց հաշուութիւնը առնելով , և իր տոմարին հետն առնողին անուանը գործունեւ ըլլալ , ընկերութեան տուժարին մէջ ալ առնողին անուանը գործունեւ տալու է :

Յօդ . Է . Ընկերութեան Պօլսոյ կառավարութիւնը յանձնուած է երկու տնօրէններու , ուրոց մէկուն պաշտօնն է ընկերութեան բոլոր Լիբրարիան գործերուն վրայ հսկել . այսինքն թղթակցութեանց՝ ու տուժարակալութեանց , փոխանակաբանական բաներու և այլն և այլն՝ «տիրէթօր» անունով՝ որ բաժանորդաց երեսփոխաններուն հաւանութեամբը ընտրված է :

Միւսին պաշտօնը պիտի ըլլայ ընկերութեան բոլոր ներքին գործերուն վրայ հսկել , ապրանք ծախել , գրամները հաւաքել , գովախօսները շահել , և այլն և այլն , առաջ նմանապէս ընկերութեան երեսփոխաններուն հաւանութեամբը ընտրված է և անունն ալ՝ «տիրէթօր» պիտի ըլլայ , և այս երկուքն ալ իրենց հաշուին ուղղակի զատ առևտրական գործ չեպիտի ունենան :

Յօդ . Ը . Այս երկու տնօրէններուն տրուելու վարձքը և կարգադրութիւնը զատ պայմանադրութիւնով պիտի ըլլայ , զոր իրենք պիտի ստորագրեն , և , ընկերութեան կողմէն ալ մնայուն չորս խորհրդականները վաւերացնելով պիտի

ստորագրեն :

Յօդ . Թ . Ասոցմէ զատ՝ Լիբրարիան Տնօրէնին իշխանութեանը տակը ըլլալով տուժարական քաղաքացի , և Լիբրարիան լիբրարի մը տեղեակ գրագիր մը պիտի ըլլայ . նմանապէս ներքին տնօրէնին իշխանութեանը տակը ըլլալով գործունեւ գրամահաւար (թահսիլտար) մը և հարկը պահանջելուն ուրիշ սպասաւոր մըն ալ պիտի ըլլայ , և անոնց տրուելու վարձքը ընկերութեան գանձէն վճարուելով ծախք կը գրուի :

Յօդ . Ժ . Տնօրէններուն պարտականութիւնն է իրենց կառավարութեան ներքեւ եղած ընկերութեան սպասաւորները առանց գրաւոր երաշխաւորութեան չընդունիլ . երբ որ առանց երաշխաւորի առած ըլլան , և իրենց անհոգութեան ընկերութեանը գրամին խորդախութիւն մը պատահի , իրենք հատուցանելու պարտաւոր են :

Յօդ . ԺԱ . Ընկերութիւնը իրեն յատկացեալ զատ տեղ մը պիտի ունենայ , ու երկու տնօրէնները՝ զատ զատ գրամագրաններ ունենալով , ընկերութեանը գործերուն վրայ միշտ խորհրդակցելով գործադրութեանը միջամտի ըլլալու են՝ իրենց հետ եղած պայմանագրութեան համեմատ :

Յօդ . ԺԲ . Ընկերութեան տուժարները կանոնաւոր կըրկատու մարի վրայ պիտի բաժնուին , և ընկերութեան Պօլսոյ մէջ ունենալու առնելիքները՝ առանց մարհոկի չըլլալու չեն . և թէ տուժարները , թէ մարհոկները և թէ ընկերութեան բոլոր հարկաւոր թուղթերը՝ կրակի զի մանաւրաւ սարհալ երկաթի սնտուկի մը մէջ պահուելու են :

Յօդ . ԺԳ . Ընկերութեանը Կոտանդնուպօլսոյ մէջ ունենալու խնամակալաց մնայուն ժողովքին անգամները՝ բաժանորդներուն մեծագոյն մասին ընտրութեամբը՝ այս չորս յարգի անձինքը ընտրուած են , այսինքն՝ Թովմա աղա Վայսերէան , Յովհաննէս աղա Կուրուքեան , Միսոն աղա Արթիւրով , և Ռուբէն աղա Ռուբինեան :

Ասոց ընկերութեան երեսփոխաններն ըլլալով , գործերուն ապահովութեանը և ընթացքին վրայ պիտի հսկեն , տնօրէններուն գործերը սահմանաւորող պայմանագրութեանը համեմատին զատին չի խառնուիլ : Այս խնամակալները՝ իրենց աշխատութիւնը ձրի կընուիրեն ընկերութեանը :

Յօդ . ԺԴ . Խնամակալաց մնայուն ժողովը նախագահ մը ունենալու է , ընդհանուր վերապահութեան անունով , և այս պաշտօնին ընտրուած է Մեծարգոյ Յակոբ աղան՝ Կորաուսկեան , որ միւս խնամակալաց ներկայութիւնը հարկ եղած ժամանակը՝ անոնց ծանուցանելով , ինքն ալ ներկայ գտնուելու է :

Յօդ . ԺԵ . Այս մնայուն խնամակալաց ժողովքէն ՚ի զատ , բաժանորդները՝ տնօրէններուն կամ որեւիցէ ընկերութեան գործերուն ուղղակի կամ անուղղակի խառնուրդելու իշխանութիւն պիտի չունենան , բայց տիրապական գէպքերու մէջ խորհուրդ հաղցելու համար՝ նախագահը ընկերութեան մէջն աւելը հոգի ալ ժողովելով՝ խնամակալաց ժողովքին հետ խորհելու են :

Յօդ . ԺԶ . Թէ խնամակալաց ժողովին մէջ՝ և թէ հարկ եղած առեւ միւս ութ անձինքը միւս տեղ խորհելով որոշվելը գործին վրայ կարծեաց տարբերութիւն եղած ժամանակը՝ միշտ մեծագոյն մասին կարծեացը վրայ վճարելով՝ գործադրութիւնը ըլլալու է :

Յօդ . ԺԷ . Ընկերութեան անունը Լիբրարիան Լիբրարիան Լիբրարիան ըլլալով Araradian Commercial Comp. բոլոր քաշած փոխանակաբանները թէ՛ ռոտրայի գործակալին և թէ՛ երբեմն Մանչեսթըրէն տնօրէնին վրայ՝ միշտ երկու ստորագրութիւն ունենալու են , նախ նախագահին , երկրորդ Լիբրարիան Լիբրարիան :

Յօդ . ԺԸ . Ընկերութեան հաշուին առնուիլու փոխանակաբանները՝ միշտ ընկերութեան անունը առնուիլու են . և անոնց փոխանցումը (ձրիս) միայն Լիբրարիան տնօրէնին ստորագրութեամբ բաւական կըլլայ , զատ Լիբրարիան Վաւորական ընկերութեան գրելով , և իր անունն ու մականունը գնելով , առիկայ վերջապէս մէջ յիշվելու է :

Յօդ . ԺԹ . Ընկերութեան գրամագլուխը թէ՛ բաժինի գրամ և թէ՛ ընկերութեանը հաշուին

գալու ապրանքային ծախսերն և զորք ինչն ինչ ստա-
կը՝ ամենին մէկու մը փոխ տալը կամ թէ ու-
րիշ կերպով շահաւոր կարծելով՝ Պօլսոյ մէջ
«Բիւրոյն» ձեռք գործածելը՝ ընկերութեանը
հիմնական կանոնին դէմ է։ Բայց երբոր այս-
հով կերպիւ քիչ ժամանակիւ համար օգտակար
ըլլալը՝ տնօրէններուն և մնայուն խնամակալաց
մեծագոյն մասին հաճութեամբ գտաւ, ան
ատենը ներքի է։

Յօդ. Ի. Մանչեսթերու Տնօրէնը՝ բաժանորդ
գաց միակամ հաւանութեամբ ընտրուած է,
և է Յովհաննէս աղան Յովակիմեանը՝ որ ընկե-
րութեանը այն տեղի ընդհանուր կառավարիչը
ըլլալով, Լոնտոնի ընկերութեանը գործակալ
ընտրուած մօտիւ Լոնտոն Բրիքլիէ Ճիօնի վրայ
ալ հոգաբարձութիւն պիտի ընէ։ և այն տեղ
առաջագ Կատարած վաճառականի տուն ու-
նենալուն, բոլոր ընկերութեանը գործողութեան
մէջ իր ստորագրութիւն պիտի գործածէ Ovanes
Ovaghimian and Comp. Ֆիլադելֆի ինչպէս որ իրեն
յատուկ պայմանագրութեան մէջ լիովին գրուած
են։ Այս մասին (նշողա ևս յայտարարութիւն
(չեքօլարէ) պիտի հրատարակվի։ Այս Տնօրէնն
ալ իր հաշուին առեւտրական գործ ընելու չէ։

Յօդ. ԻԱ. Այս Տնօրէնը Մանչեսթեր իրեն
տեղապահ մը պիտի ունենայ, պարոն Գառնիկ
Յովհաննէս Յովակիմեան որուն գործն ալ ըն-
կերութեանը միշտ գրասեղանը ըլլալով, գրու-
թեանը, տուեմարակալութիւն, վերատեսչու-
թիւն, և այլն, և այլն, պիտի ընէ և աս ալ զատ
գործ պիտի չունենայ։ ասոր տրվելին ալ Ման-
չեսթերի Տնօրէնին պայմանագրութեանը մէջ
յիշված պիտի ըլլայ։

Յօդ. ԻԲ. Մանչեսթերի մէջ ընկերութեան
գործերուն պահանջմանը համեմատ ուրիշ պէտք
ըլլալիք սպասարկներ ալ պիտի քննարկին։ Թէ
այս սպասարկները և թէ ընկերութեանը միջ-
բանոց և գործի տեղերը և ուրիշ բոլոր պէտք
եղածները ընկերութեան շահուն՝ նոյն տնօրէնը
պիտի տնօրէնէ։

Յօդ. ԻԳ. Մանչեսթերի տնօրէնը հարկա-
դրեալ է՝ որ այն տեղի միջբանոցները տեղա-
կան սովորութեանը համեմատ միշտ ապահովու-
թեան (սիկուրթայի) տակ պահէ՝ կրակի դէմ,
և թէ այս մասին պակասաւոր գտնելի, ինքը
սպասարկանաւոր կըլլայ։

Յօդ. ԻԴ. Մանչեսթերի տնօրէնը թէ՛ ընկե-
րութեան հաշուին և թէ՛ բաժանորդներին կամ
ուրիշ բարեկամներին իրեն տրված յանձնարա-
րական ապրանքները՝ ամենին առանց ապահո-
վութեան զրկելու չէ։ Բայց միայն թէ որ
յանձնարարութիւն տրվողը դրամը կանխիկ
զրկելով՝ առանց սիկուրթայի ուղած ըլլայ։

Յօդ. ԻԵ. Մանչեսթերի տնօրէնը՝ իրեն ծա-
նօթ չեղած թէ՛ բաժանորդներէն և թէ՛ ուրիշ
բարեկամներէն իրեն տրված յանձնարարութիւն
ներուն գործադրութիւնը ընելու ըլլայ նէ, ա-
նանկ յանձնարարութեանը բեռնագիրը (քօնո
չիմէթօն) միշտ Պօլսոյ եւրոպական տնօրէնին
պիտի զրկուի, Բայց Պօլսոյ տնօրէնին յանձնա-
րարութիւնով և նշանակուած գումարին չափովը
եղածներուն բեռնագիրը ուղղակի պիտի զրկէ։

Յօդ. ԻԶ. Պօլսոյ մէջ եղած քանի մը երևե-
լի տուներէն տրված յանձնարարութիւնները
որոնք առաջուց նոյն տնօրէնին բարեկամներն են
և անունին նախապէս խնամակալաց ժողովոյն
յիշուած ու անոց հաճութիւնը առնելով է,
անանկներուն խարութիւն չըլլալով՝ բեռնագիրը
ներք ուղղակի իրենց պիտի զրկուի։ և նմանապէս
է նաև ուրիշ քաղաքներէ ըլլալու յանձնարա-
րութիւններուն գործադրութեանը մասին, որ
Մանչեսթերի տնօրէնը՝ միշտ ընկերութեան օ-
գուտը նայելով՝ պէտք եղածը պիտի ընէ։ և
ասանկ յանձնարարութիւններուն ռեկէյ և
որմէ տրված ըլլալը և ինչ գումարի հասնելը
տեղի ի տեղը Պօլսոյ պիտի ծանուցանէ։

Յօդ. ԻԷ. Մանչեսթերի տնօրէնը՝ բոլոր
գործի զրկած ապրանքներուն ֆաթթութեանը
բուն գումարները՝ որոն ինչ նաւով զրկուած
ըլլալը՝ ցոյցով ընելով՝ ամեն ամսագրու ի Պօլսոյ
զրկելու է։ և նմանապէս՝ առած բեռնասաներուն
գումարները՝ և որմէ ըլլալը ծանուցանելու է,
որ Պօլսոյ ընկերութեանը գրասեղանը զատ տու-

մար մը ունենանալով՝ ուրիշ և որքան առնե-
լիք ունենանալին գիտնան և հարկուծիւն ընեն։

Յօդ. ԻԸ. Մանչեսթերի տնօրէնն ու իր տե-
ղապահը, ինչպէս նաև Լոնտոնի գործակալը և
Կոստանդնուպօլսոյ տնօրէններուն պաշտօնները
միայն ըլլալով, 1860 մայիսի մէկէն սկսեալ
մինչև երեք տարի՝ թէ որ գլխաւոր պատճառ
մը չըլլայ՝ ամենին իրենց պաշտօնէն չեն կրնար
հրաժարիլ՝ դնէ երեք ամիս առաջ՝ պաշտօնակալն
կերպիւ իմաց չտուած։

Յօդ. ԻԹ. Խնամակալաց թոյլտուութեամբ
ընկերութիւնը երբեմն երբեմն գումարի վրայ
սեղանաւ որոն թեան գործառնութիւններ պիտի
ընէ, Բայց միշտ տասնհինգերորդ յօդուածին
կանոնը չխախտելով, այս մասին զատ հաշիւ մը
բռնելով՝ հաշուեկշիւոյն ժամանակը շահն ու-
նենալը բացայայտ ընելու է։

Յօդ. Լ. Ընկերութիւնը իր պատուաւոր ան-
դամներուն գլխաւորութեանը համար՝ նախ խնա-
մակալաց հաճութիւնը առնելով՝ և գումարին
չափ գրվելով՝ իրենց յատուկ հաշուին երբեմն
գումարի վրայ գործառնութիւն ընելու զգուշե-
րուն արտօնութիւն տալու է, չափաւոր գում-
արիով։ Բայց փոխարէնը՝ ժամանակէն առաջ
գլխաւորութեանը համար հաստատ կերպիւ հաւա-
տի ընելու են, և ասանկ գործողութիւններուն
համար տնօրէնին գիրը առնելով Մանչեսթեր
զրկելու են, որու հաշուին ըլլալը բացայայտելով։

Յօդ. ԼԱ. Պօլսոյ տնօրէնները՝ իրենց վերա-
բերեալ սովորական գործերը՝ առանց մէկու մը
հարցընելու պիտի գործադրեն, Բայց՝ մէկու մը
500 լիւրային աւելի ըլլալիք հաւատարմութեան
մասին խնամակալաց գումար երկու երրորդ մասին
հաւանութիւնը առնելու պարտաւորեալ են։

Յօդ. ԼԲ. Կոտուած մի արապէ, թէ որ
տնօրէններէն մէկուն մահ պատահելու ըլլայ,
անոր տեղը ուրիշը ընտրուելով՝ բաժինին ու
հաշիւին որդւոցը կամ ժառանգորդներուն կը
տրվի։ և նմանապէս Կոտուած մի արապէ բաժա-
նորդներէն մէկուն ասանկ պատահար մը ըլլայ,
անոր ժառանգորդները թէ որ կամին կրնան շա-
րունակել նմանեցնել տեղը, ապա թէ ոչ մինչև
տարեկան հաշուին սպասելու են։

Յօդ. ԼԳ. Տարւոյ վերջը ընդհանուր ժողովք
մը գումարելով, Պօլսոյ մէջ գտնուած բաժա-
նորդները ներկայ պիտի գտնուին, և ընկերու-
թեանը նախ Մանչեսթերի և Լոնտոնի հաշ-
ուեկշիւները և Պօլսոյ հաշիւները քննուելէն՝
և ծախքերը ըլլալէն յետոյ, մնացած զուտ
վաճառքները միացնելով՝ բոլոր գումարէն
հարկերին տասնհինգերորդ վար իջնալով՝ մնացած
զուտ շահը բաժանորդաց բաժիններուն վրայ
միահաւասար բաժնովելու է։ և յիշեալ հարկա-
րին տասնհինգերորդ հարկերին երեքը Պօլսոյ Լո-
նտոնի տնօրէնին, և հարկերին երեքն ալ
Պօլսոյ տեղական տնօրէնին տրվելով, մնացած
հարկերին ինք Մանչեսթերի տնօրէնը պիտի առ-
նէ, և ինքը պիտի վճարէ Լոնտոնի ընկերու-
թեանը գործակալին և իրեն տեղապահին բա-
ժինները։ Յայտնի է որ՝ այս բաժանութեանը
ընկերութեանը գանձէն իրենց տրվելու գու-
մարներէն զատ պիտի ըլլայ ինչպէս որ տնօրէն-
ներուն տրված զատ պայմանագրութեանը մէջ
բացայայտ գրված է։ և Կոտուած մի արապէ,
և թէ՛ գումարակալ զիպու աններով վնաս ըլլալու
ըլլայ, գումարակալը պիտի արտօնէ կըստարարի։

Յօդ. ԼԴ. Այս ընդհանուր ժողովքներուն
ժամանակը՝ թէ որ այս պայմանագրութեանն
վրայ յուսելընելու կամ պակսելընելու յօդ-
ուած մը պատշաճ տեսնուելու ըլլայ, բաժանոր-
դաց մեծագոյն մասին հաւանութեամբ կրնայ
ըլլալ։ որնոր խնամակալաց ժողովոյն յանձնուե-
լով, նոյն ժողովը տնօրինելու է։ Բայց երբոր
հիմնական պայմաններուն փոփոխութիւնը հարկ
ըլլայ, Մանչեսթերի տնօրէնին հաւանութիւնն
ալ գրութեամբ առնելու է։

Յօդ. ԼԵ. Այս ընկերութեանը ժամանակը
անխափառ երեք տարի որոշուած է։ ուստի 1863
տարւոյ վերջին վից ամիս մնացած՝ Պօլսոյ մէջ
գտնուած բաժանորդաց և գումարները ըլլալու
բաժանորդներէն գրութեամբ տեղեկանալով՝
բոլորին երեք չորրորդ մասին հաւանութեամբ
այս ընկերութեան այնուհետեւ ալ շարունակե-

լուն համար՝ այն պայմանագրութեանը ներքեւ
կրկին ստորագրելով, կամ պայմանագրութեանը
փոխուելով՝ երկարութիւն պիտի տրվի։ և այն
ժամանակը թէ որ հարկ ըլլայ՝ թէ տնօրէննե-
րուն փոխուելու և թէ մնայուն ժողովքին նորո-
գուելու կրնայ ըլլալ։ Բայց թէ որ ընկերութեան
վերջ տալու կամք որ ըլլուի, նախ և առաջ
Նիզդիա կամ գումարներ ունեցած պարտքերը
պիտի տրվի, և յետոյ ընկերութեանը ունեցած
ապրանքները ծախուելով և առնելիքները ժո-
ղովքելով՝ պատրաստած գումարները՝ այն ժամա-
նակուան գումարի վրայ ընկող վրայ լիւրայի փո-
խարէնը՝ Տնօրէններուն և Խնամակալաց վերա-
կացութեամբ, ամեն բաժանորդաց միահաւա-
սոր և համեմատաբար բաժնուելով՝ գործին
վերջ տալու է։

Այս պայմանագրութեան կանոնները՝ ճշգիւ
և ստուգութեամբ պահելու խոստամբ, մենք
խնամակալք, տնօրէնք, և գործակալք, և բա-
ժանորդք, մեր յօժար կամօք և հաճութեամբ
բը կրտսորագրեմք։ և այս կանոնագրութիւնը
յար և նման երեք օրինակ ըլլալով, մէկը խնա-
մակալաց ժողովին նախագահ յարգի Յակոբիկ
ազա Կորասունկեանին քովը պիտի մնայ, որնոր
բոլոր բաժանորդներէն ստորագրուած է։ և
միւրը Պօլսոյ տնօրէններէն և խնամակալներէն
վաճառութեանը համար ստորագրուած՝ Ման-
չեսթերի տնօրէնին տրված է։ միւսն ալ պաշտօ-
նական տեղը արձանագրեալ է։ Տէր յաջողեցէ։

Փարիզի Քանթիլի-Կանթիլ, օգոստոսի 25-ին
օգոստոսը կը հրատարակէ։

«Քանի մը օրագրութիւններ, որոնք սխալ
տեղեկութիւն տուցած են, կամ ցանկալով
հաստատուած պահել իրենց տարածած սխալը,
հաճութեամբ որոյ կրկինն թէ տը Վալիէ գ-
մարքը՝ իւր առջի գիտպանութեան ժամանա-
կը ի Կոստանդնուպօլսոյ, ինքնակամ բացա-
սորք Տեղեաց ինդիրը։

«Այսու ամենայնիւ այս ատու թիւը ամենին ին-
տայգ չէ։ և արդարութիւնը կը պահանջէ որ ի-
րաջ ճշմարտութիւնը վերահաստատուի։ Սուրբ
Տեղեաց ինդիրը զոր Կրտսորէն 1849, գետա-
նական միջոցաւ յառաջ տարուեցաւ (որիւ
զօրապէս յայտարարական գրութեամբը՝ զոր
Խարճագոյն Կրտս մասոյց՝ ի 16 — 28 մայիսի
1851, համեմատ պատուիրանացը զօր ընդա-
նած էր։ Երբոր մօտիւ տը Վալիէ գ-
մարքը, յամենան մայիսի 1851, այս գործոյն
համար արդէն քանի մը պաշտօնական ծանօթա-
գրութիւններ տրուել և ընդունուել էին, և
իւր ջանքը ուրիշ նպատակ մը չունեցաւ Բայց
միայն հաշտութեան միջոցներ գտնելու և այն-
պիսի իրաւաստութիւն (ուղղամա) մը ընե-
լու որ գոհացուցիչ ըլլայ քրիստոնէական ամեն
կրօնից համար։ Սեր նշանակած թուականները
բաւական են տագնուցանելու համար թէ զար-
մանալի կերպիւ կը խաբուին երբոր կենթագրին
թէ թուեքատանի մեր այժմեան գետապան էր
որ յարոյց այս խնդիրը, այնինչ Պաղեստինի
Լատինացոց կղերիկն օստոիկ աղաջանքն էր որ
քննուեցաւ և յառաջ տարուեցաւ։ Յիշեալ
կղերկ երկուր ժամանակ ի վեր Վաղղիոյ պօշո-
պանութիւնը կը հայցէր այս խնդրոյն համար,
զոր մեր գետապանութեանը ներկայացուցած էր
Խարճագոյն Կրտս շատ ժամանակ յառաջ քան
զուտային գալուստն ի Կ. Պօլսոյ Լալիէ գ-
մարքէն, որ ուրիշ քան մը չորաւ Բայց միայն
իւր ընդունած պատուիրանացը հետեւեցաւ,
աշխատելով վախճան մը տալ այս խնդրոյն
հաշտարար և բարեկամական կերպիւ։»

Կայսերական հրովարտական, և Զաքարիի նա-
խորդ կառավարիչ Իսմայիլ փաշան Զալիյի
ընդհանուր կառավարիչ կարգեցաւ և Լիմասոյի
կառավարչի պաշտօնը՝ Նանիկի նախորդ կառա-
վարիչ Քիւմուլ փաշային յանձնուեցաւ։

Կարձակ կայսերական հրովարտական տեղու-
թեան եկամտից տեղաւթիւնը Սաքթար փա-
շային յանձնուեցաւ, Եւֆրէ, փաշան բարե-

Խմբագրողներ լսագրողներ .
Ղ Դ-Լա Վ . Պալատական :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԺԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՆԵԱՆ